

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

De betekenis van de psychoanalyse is niet beperkt tot zichzelf maar blijkt ook in haar wisselwerking met andere velden van de maatschappij, zoals kunst en wetenschap. Een bijzondere plaats neemt daarbij de psychiatrie in. Bij oppervlakkige beschouwing is de psychoanalyse daar een onderdeel van, bij nader inzien lijken die twee niets met elkaar te maken te hebben en ten slotte dient zich de realiteit aan: de twee kunnen niet zonder elkaar, maar hebben ieder hun eigen plaats.

Hoe die samenhang gezien kan worden, is beschreven door Eric Kandel (1998). Hij wil het psychiatrische denken en de opleiding plaatsen in de context van de moderne biologie. Meer nadruk op de structuur en het functioneren van de hersenen en de genen en meer studie van de interactie tussen de sociale en biologische determinanten van gedrag. Als ik die zinnen opschrijf, kan ik me voorstellen dat lezers van dit tijdschrift beginnen te geeuwen. Toch een uitnodiging: gaat u mee in zijn gedachten.

Kandel begint sterk. Volgens hem zien wetenschapshistorici na de Tweede Wereldoorlog twee bewegingen. Het vak medicijnen verandert van een manier van behandelen in een wetenschap gebaseerd op moleculaire biologie. Terzelfder tijd verandert de psychiatrie van een medische discipline in een manier van behandelen. Hij geeft nog als extra stukje geschiedenis hoe na de Tweede Wereldoorlog de psychoanalytische inzichten niet alleen werden toegepast op neuroses en op wat toen karakterneurosen werden genoemd, maar ook dienden als basisinstrumentarium om vrijwel alle geestesziekten te begrijpen. Ze werden ook gebruikt voor begrip en behandeling van een flink aantal lichamelijke aandoeningen waarvoor geen farmacologisch instrumentarium voorradig was. In de jaren zestig beleefde de dynamische psychotherapie haar hoogtepunt. Hij verhaalt hoe de psychoanalyse de psychiatrie verrijkte met haar concepten, maar dat dat ten koste ging van de experimentele geneeskunde en de biologie. Als een belangrijke oorzaak daarvan ziet hij het achterblijven van kennis over de hersenen.

Het zelfstandig worden van psychiatrie en psychologie ziet hij in die fase als gezond. Het heeft systematische definities van gedrag en ziekte opgeleverd. De intense betrokkenheid bij de individuele geschiedenis van de patiënt leidde tot een respectvolle manier van omgaan van de psychiater met de zieke. Echter de verdwijning van de psychiatrie uit de medische hoofdstroom leidde tot een vervreemding daarvan.

In een betoog dat het biologisch primaat van de mens centraal stelt maar dat de ruimte laat voor biologische veranderingen tot op genetisch niveau

ten gevolg van sociale en psychologische veranderingen, waartoe de resultaten van psychoanalyse ook kunnen behoren, probeert Kandel een toenadering tussen psychiatrie en psychoanalyse te bewerkstelligen. Natuurlijk betoogt zijn artikel dat psychiaters weer intiem kennis moeten nemen van de neurologie en de biologie, maar de reden dat ik dit belangrijke en soms ingewikkelde artikel hier in het kort refereer, is zijn betoog dat het evident is dat psychiaters ook kunnen blijven nadenken en lesgeven over wat zij begrijpen van de ontwikkeling van mensen, om helder te maken waarom deze mensen doen zoals ze doen. De biologische én de psychoanalytische wijze van kijken zijn zijns inziens onvoldoende in zichzelf. Hij gunt beide hun eigen terrein, alhoewel hij vindt dat de psychoanalyse geplaatst moet worden in de context van empirische psychologie, neuroanatomische methodiek en menselijke genetica.

Hij vraagt zich niet af of dit in principe mogelijk is, of het niet de zoveelste poging is om de kwadratuur van de cirkel definitief op te lossen. Voor hem is het vanzelfsprekend dat de ene wereld vanuit de andere beter te doorgronden is. Het verfrissende van het stuk is, dat volkomen vanzelfsprekend het biologische primaat wordt gesteld en dat even vanzelfsprekend de psychoanalyse van belang wordt geacht. Deze wordt ondergeschikt en autonoom tegelijk, en ook hier probeert hij het onverenigbare te verenigen. Toch kan ik van harte instemmen met zijn slotzin, die ik ook tot de mijne wil maken: 'At its best, psychoanalysis could live up to its initial promise and help revolutionize our understanding of mind and brain.'

Hans Reijzer

Literatuur

Kandel, E.R. (1998), A New Intellectual Framework for Psychiatry. *American Journal for Psychiatry* 155 (april), p. 457-470.